

Ze współpracy z zagranicą / International cooperation

Rola samooceny w kształtowaniu zaangażowania społecznego w kontekście raportowania ESG

The role of self-esteem in shaping social engagement in the context of ESG reporting

KATARZYNA CHŁAPEK*, SYLWIA KRAJEWSKA**, BOZENA GUZIANA***,
ANNA STRONCZEK****

Otrzymano: 31.05.2023 – Poprawiono: 1.12.2023; 17.01.2024 – Zaakceptowano: 10.03.2024

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest określenie roli samooceny na poczucie indywidualnej sprawczości w obszarze zrównoważonego rozwoju oraz raportowania ESG wśród przedstawicieli zawodów związanych z rachunkowością.

Metodyka/podejście badawcze: Badanie opiera się na krytycznej analizie literatury, metodzie analizy i konstrukcji logicznej, a także wykorzystuje metody i narzędzia statystyczne, w tym korelację liniową Pearsona oraz test t-Studenta w celu szczegółowej analizy związku między samooceną a zaangażowaniem społecznym w kontekście zrównoważonego rozwoju wśród osób związanych z rachunkowością.

Wyniki: Wyniki badania sugerują istnienie związku między poziomem samooceny a zaangażowaniem w obszarze zrównoważonego rozwoju. Przedstawione w artykule wnioski mogą zostać wykorzystane do projektowania programów szkoleniowych, ukierowanych na rozwijanie umiejętności związanych ze zrównoważonym rozwojem.

* Dr Katarzyna Chłapek, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kolegium Ekonomii, Finansów i Prawa, Instytut Finansów, Katedra Rachunkowości Finansowej, <https://orcid.org/0000-0002-9052-1605>, katarzyna.chlapek@uek.krakow.pl

** Dr Sylwia Krajewska, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kolegium Ekonomii, Finansów i Prawa, Instytut Finansów, Katedra Rachunkowości Finansowej, <https://orcid.org/0000-0002-4103-3904>, sylwia.krajewska@uek.krakow.pl

*** Dr Bożena Guziana, Uniwersytet w Mälardalen, Szwecja, Wydział Energii, Budownictwa i Środowiska, Katedra Energii, <https://orcid.org/0000-0003-3167-9389>, bozena.guziana@mdu.se

**** Dr hab. inż. Anna Stronczonek, prof. uczelni, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Wydział Zarządzania, Katedra Finansów i Rachunkowości, <https://orcid.org/0000-0001-9343-936X>, anna.stronczonek@agh.edu.pl

Ograniczenia/ implikacje badawcze: Uproszczony sposób pomiaru zmiennych oraz ich szeroki kontekst może nie stanowić zbioru zamkniętego czynników wpływających na zaangażowanie społeczne w zrównoważony rozwój.

Oryginalność/wartość: Artykuł przyczynia się do rozszerzenia wiedzy na temat czynników wpływających na zaangażowanie społeczne w obszarze zrównoważonego rozwoju. Ponadto podkreśla możliwość zastosowania narzędzi służących wzmocnieniu samooceny w celu zwiększenia zaangażowania społecznego, zwłaszcza w kontekście zrównoważonego rozwoju i ESG.

Słowa kluczowe: samoocena, wzmocnienie samooceny, zaangażowanie społeczne, zrównoważony rozwój, raportowanie ESG.

Abstract

Purpose: The aim of the article is to determine the role of self-esteem in the sense of individual agency in terms of sustainable development and Environmental, Social, and Governance (ESG) reporting among professionals associated with accounting.

Methodology/approach: The study is based on a critical analysis of the literature, the methods of analysis and logical construction, and the application of statistical tools. It utilizes statistical methods, including Pearson's linear correlation and the t-Student test, for a detailed analysis of the relationship between self-esteem and social engagement in the context of sustainable development among individuals associated with accounting.

Findings: The study results suggest a connection between the level of self-esteem and engagement in sustainable development. The conclusions can be utilized for designing training programs to develop sustainable development skills.

Research limitations/implications: The simplified measurement method of variables and their broad context may not encompass the full range of factors that influence social engagement in sustainable development.

Originality/value: The article expands knowledge of the factors that influence social engagement in sustainable development. Furthermore, it emphasizes the potential application of tools for enhancing self-esteem to increase social engagement, especially in the context of sustainable development and ESG.

Keywords: self-esteem, self-esteem enhancement, social engagement, sustainable development, ESG reporting.

Wprowadzenie

W ciągu ostatnich kilku dekad koncepcja odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw (CSR) ewoluowała w kierunku bardziej kompleksowego podejścia, znanego obecnie jako Environmental, Social, and Governance (ESG) (Carroll, 1991; Zhao i in., 2023). ESG to nie tylko nowy obszar działań gospodarczych, ale także nowe wyzwanie dla rachunkowości (Ioannou, Serafeim, 2017). W świetle dynamicznych zmian społecznych, gospodarczych i politycznych, takich jak pandemia COVID-19, konflikty międzynarodowe czy kryzys migracyjny, znaczenie ESG staje się coraz bardziej kluczowe w kontekście globalnego zarządzania i rozwoju (Agenda 2030 ONZ, 2015).

Dokładne zrozumienie, monitorowanie i raportowanie ESG stają się imperatywem, a organizacje muszą aktywnie dążyć do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju (GPW, 2023; Dyrektywa CSR, 2022; Andrzejewski i in., 2021; Zyznarska-Dworczak, 2022), dbając nie tylko o aspekty ekonomiczne, ale także społeczne i ekologiczne. Przywołując słowa profesor E. Burzym (2008), rachunkowość w coraz większym stopniu powinna uwzględniać odpowiedzialność podmiotów gospodarczych za rezultaty ich działań, co obejmuje zarówno efekty ekonomiczne, jak i społeczne oraz ekologiczne. Odpowiadając na te wyzwania, rachunkowość musi dostosować swoje podejście do kwestii ESG, na które należy spojrzeć zarówno bardziej holistycznie, jak i szczegółowo (Carnegie i in., 2021; Guziana, Dobers, 2012; Kożuch, 2020; Mośc, Badré, 2022; Krajewska i in., 2021; Martyniuk i in., 2022). Pogląd ten jest zgodny z ideami wyrażanymi w dokumentach takich jak Agenda 2030 czy Global Risks Report (Agenda 2030 ONZ, 2015; *Global Risks Report*, 2023).

Z badań przeprowadzonych m.in. przez Międzynarodową Federację Księgowych (IFAC) wynika, że samoocena oraz powiązania społeczne mają potencjał stymulowania rozwoju świadomości ekologicznej pracowników związanych z zawodami księgowymi (IFAC, 2003; Mendlowitz, 2017). Równocześnie przedstawiciele zawodów związanych z rachunkowością odgrywają kluczową rolę w procesie zarządzania zrównoważonym rozwojem oraz w odpowiedzialnym raportowaniu ESG (Dancey, 2021). Wskazuje się, że osoby te są odpowiedzialne za dostarczanie informacji finansowych (Burzym, 1983; Jarugowa, 1986; Micherda, 2006; Nowak, 2015) oraz kluczowych w procesie analizy i interpretacji, danych związanych z ESG (Rzepka, 2023). Zrozumienie, w jaki sposób poprawa samooceny może wpłynąć na skłonność do działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, jest zatem istotna zarówno z perspektywy zawodów związanych z rachunkowością, jak i globalnych celów zrównoważonego rozwoju (Mensah, 2019; Kuzior, 2014).

W artykule skoncentrowano się na roli samooceny w zwiększaniu zaangażowania społecznego, szczególnie w odniesieniu do zawodów związanych z rachunkowością.

W świetle powyższych ustaleń głównym celem artykułu jest zbadanie wpływu poprawy samooceny na poczucie indywidualnej sprawczości wobec zrównoważonego rozwoju oraz raportowania ESG wśród przedstawicieli zawodów związanych z rachunkowością.

Badanie tego wpływu jest istotne, gdyż samoocena, czyli subiektywne postrzeganie własnych kompetencji i wartości, może oddziaływać na podejmowanie działań, które wspierają cele zrównoważonego rozwoju.

Do realizacji celu badawczego zostały postawione następujące pytania badawcze:

1. Czy istnieje związek między poziomem samooceny a zaangażowaniem społecznym w zrównoważony rozwój?
2. W jaki sposób poziom samooceny wpływa na postawy i działania związane z ESG wśród przedstawicieli zawodów związanych z rachunkowością?
3. Jakie praktyczne implikacje wynikają z potencjalnego związku między samooceną a zaangażowaniem społecznym w kontekście zrównoważonego rozwoju, które mogą być stosowane w praktyce rachunkowości?

Odpowiedzi na postawione pytania badawcze mogą dostarczyć cennych wskazówek dla działań w obszarze ESG oraz przyczynić się do zwiększenia społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw i organizacji.

Prezentowane w artykule badania stanowią kontynuację prac wcześniej prowadzonych przez autorki w obszarze raportowania z uwzględnieniem aspektów zrównoważonego rozwoju¹.

Artykuł podzielono na dwie części: w teoretycznej przedstawiono wyniki przeglądu literatury poświęconej problemowi samooceny w kontekście postaw prośrodowiskowych. W kolejnej zaś przedstawiono autorskie badania empiryczne, które miały na celu pogłębienie zrozumienia roli samooceny w kontekście zrównoważonego rozwoju i ESG. Zakończenie zawiera główne wnioski płynące z przeprowadzonych badań, wskazuje ich możliwe ograniczenia, a także proponowane kierunki dalszych badań.

1. Przegląd literatury

1.1. Wymiary samooceny w kontekście postaw prośrodowiskowych

Kwestia tego, co kształtuje zachowania proekologiczne jest na tyle złożona, że nie da się jej ująć w ramy jednego schematu. Modele opisujące skłonność do zachowań prośrodowiskowych wskazują na różne czynniki, m.in.: demograficzne, zewnętrzne (np. instytucjonalne, ekonomiczne, społeczne i kulturowe) oraz wewnętrzne (np. motywacja, nastawienie prośrodowiskowe) wiedzę, świadomość, wartości, postawy, emocje, umiejscowienie kontroli, obowiązki i priorytety (Kollmuss, Agyeman, 2002).

Zmienną często umieszczaną w modelach skłonności do zachowań prośrodowiskowych jest samoocena, utożsamiana też z „poczuciem własnej wartości” (Myers, 2010). Badania nad związkiem między samooceną a zachowaniami odpowiedzialnymi za środowisko nie dały jednoznacznych wyników. J.B. Allen i J.L. Ferrand (1999) nie wykazali związku między samooceną a „zachowaniem odpowiedzialnym za środowisko” (s. 344), natomiast J.L. Meinhold i A.J. Malkus (2005) odnotowali bezpośrednią korelację między wysoką samooceną a postawami oraz troskami proekologicznymi.

Samoocena to subiektywna ocena samego siebie. To sposób, w jaki osoba postrzega siebie, swoje zdolności, wartość i ogólnie siebie jako jednostkę (Lane i in., 2004), to również „ewaluacja pojęcia Ja, czyli uogólniona, względnie trwała ocena siebie jako osoby” (Strelau, 2000, s. 573). Samoocena obejmuje zarówno pozytywne, jak i negatywne aspekty. Wysoka samoocena oznacza pozytywne i korzystne

¹ Badania zostały zainicjowane przez S. Krajewską i K. Chłapek w ramach projektu „Raportowanie niefinansowe w perspektywie zrównoważonego rozwoju” sfinansowanego ze środków POWER 2014–2020 i EFS.

postrzeganie samego siebie, podczas gdy niska samoocena oznacza mniej korzystny obraz własnej osoby. Poczucie własnej wartości jest wielowymiarową koncepcją siebie. J.D. Brown i M.A. Marshall (2001) różnicują samoocenę na globalną i specyficzną. Samoocena globalna to nastawienie jednostki do samej siebie jako całości, natomiast specyficzna odnosi się do postawy, jaką jednostka ma wobec określonego aspektu siebie i jest powiązana z zachowaniem (Rosenberg i in., 1995). Równocześnie specyficzna samoocena odnosząca się do konkretnego obszaru kompetencji, może być rozumiana jako poczucie własnej skuteczności w tym zakresie (Bandura, 1986). Zgodnie z teorią X i teorią Y D. McGregora oraz teorią Z W. Ouchiego, poczucie własnej wartości jest postrzegane jako wewnętrzny czynnik motywacji do lepszego wykonywania pracy i znajduje przełożenie na satysfakcję z niej płynącą oraz osiąganą wydajność (Bolman, Deal, 1991).

W perspektywie B. Wojciszkego (2010) jedną z kluczowych funkcji samooceny jest wspieranie jednostki w osiąganiu konkretnych celów. Wysoka samoocena sprawia, że jednostka bardziej wierzy w możliwość odniesienia sukcesu, co skutkuje większym zaangażowaniem w dążeniu do celu i przyczynia się do dalszego wzmocnienia samooceny (Szpitalak, Polczyk, 2015, s. 35–36). Dodatkowo przekonanie o własnej skuteczności, charakterystyczne dla jednostek z wysoką samooceną, zwiększa zaangażowanie, co sprzyja efektywności (Szpitalak, Polczyk, 2015). Osoby o wysokiej samoocenie wykazują tendencję do internalizacji kontroli, co również wspiera osiągnięcie założonych celów (Kutanic i in., 2011).

1.2. Samoocena a rola osób realizujących zawody związane z rachunkowością w kontekście ESG

Zauważa się, że osoby posiadające wysoką samoocenę często wykazują także wysokie kompetencje społeczne (Baumeister i in., 2003). W kontekście rachunkowości, gdzie skomplikowane zadania wymagają nie tylko zaawansowanej wiedzy fachowej, ale także umiejętności komunikacji i współpracy zespołowej, samoocena może odgrywać kluczową rolę.

W związku z powyższym samoocena wydaje się być istotnym czynnikiem kształtującym postawę osób wykonujących zawody związane z rachunkowością wobec wyzwań związanych z raportowaniem ESG.

Jednym z badań dotyczących postrzegania przez księgowych wykonywanych obowiązków jest *Competence-Based Approaches to the Professional Preparation of Accountants* wydane przez IFAC (IFAC, 2003). W świetle prezentowanych w nim zagadnień, samoocena i relacje społeczne mogą być czynnikami sprzyjającymi rozwojowi świadomości ekologicznej.

Wobec rosnącej świadomości zagadnień zrównoważonego rozwoju i zmieniającej się rzeczywistości, potrzeba edukacji w zakresie ESG jest szczególnie istotna, co podkreślane jest w badaniach naukowych (Krasodomska i in., 2022, s. 99; Szychta, 2022; Sursock i in., 2015, Chłapek i in., 2019). Wiele polskich uczelni wprowadza studia o tematyce ESG, szeroko dostępna jest także oferta szkoleń z zakresu

zrównoważonego rozwoju. Wspecjalizowane organizacje udostępniają bezpłatne materiały, umożliwiając ich wykorzystanie w edukacji na rzecz ESG (UN, UNGC, ISAR). Pozytywnie ocenić można działania środowiska naukowego i organizacji na rzecz upowszechniania ESG w gospodarce, do których z pewnością należy zaliczyć IFRS, Kampania 17 Celów, CSR INFO, SEG.

Rola samooceny w kontekście ESG stanowi element, którego znaczenie dla przedstawicieli zawodów związanych z rachunkowością, jest niedocenione i niedostatecznie zbadane. Zmiana perspektywy wymaga umiejętności efektywnego nadzoru, zrozumienia ryzyka klimatycznego oraz oceny kosztów i korzyści z nim związanych. Ważne jest właściwe gromadzenie istotnych danych do podejmowania decyzji oraz integrowanie priorytetów zrównoważonego rozwoju z procesami biznesowymi, w tym budżetowaniem, prognozowaniem i oceną wydajności. W obszarze raportowania, kluczowe jest budowanie zaufania do danych i procesów raportowania oraz przeprowadzanie ocen istotności (Tse, 2023).

Podsumowując powyższe ustalenia: z badań wynika, że poziom samooceny wiąże się z funkcjonowaniem interpersonalnym jednostki, jednocześnie osoby z wysoką samooceną mają kompetencje społeczne na wysokim poziomie. Posiadają również poczucie wpływu na otoczenie zewnętrzne, co może przejawiać się w zwiększonym zaangażowaniu w realizację założeń ESG. W tym obszarze autorki upatrują szansę na połączenie dwóch istotnych globalnie wyzwań: rozpowszechnienie wiedzy na temat zrównoważonego rozwoju oraz wzmocnienie emocjonalne społeczeństwa, poprzez poczucie sprawczości i współoddziaływania na ważne w skali świata problemy.

Przegląd literatury pozwolił na przyjęcie dwóch hipotez badawczych o następującej treści:

H1: Wysoka samoocena wpływa na zaangażowanie społeczne w zrównoważony rozwój.

H2: Istnieje związek między podniesieniem samooceny przedstawicieli zawodów związanych z rachunkowością a zaangażowaniem społecznym w zrównoważony rozwój.

2. Badanie empiryczne

2.1. Dobór próby i metoda badawcza

Badania własne, których założeniem było pozyskanie danych, przeprowadzono w 2022 roku, obejmując nimi 42 osoby będące przedstawicielami zawodów związanych z praktyką rachunkowości (dobór nielosowy). Ankieta w formularzu Google, wykorzystana do zbierania danych, składała się z 10 pytań jednokrotnego wyboru. Konstrukcja narzędzia badawczego wynikała z celu badania, jakim było ustalenie wpływu poprawy samooceny na poczucie indywidualnej sprawczości na zrównoważony rozwój oraz raportowanie ESG. Pytania ankiety miały skłonić uczestników do

refleksji nad własnymi postawami i potrzebami oraz krytycznej oceny własnych umiejętności. Badanie zostało przeprowadzone w trakcie warsztatów wzmacniających poczucie własnej wartości i samoocenę. Warsztaty odbyły się jako cykl czterech spotkań on-line trwających po cztery godziny lekcyjne każde. Kluczowym elementem badania było porównanie samooceny uczestników przed i po udziale w warsztatach, dostarczając wglądu w ewolucję ich samooceny i postaw.

Na podstawie przeprowadzonych badań literaturowych (Agenda 2030; Szpitalak, Polczyk, 2015; Harms, Credé, 2010; Henschke, 2010; Ülger, 2016, 2020; Shirazi, Heidari, 2019; Czop, Leszczyńska, 2012; Mazurowska, Płoska, 2022; Paszkiewicz, Silska-Gembka, 2013) uznano, że osoby, które rozwijają zdolność krytycznego myślenia, mogą czuć się bardziej pewne w podejmowaniu decyzji i ocenie sytuacji, jednocześnie umiejętność dyskusowania, argumentowania i kontrargumentowania może przyczynić się do wzrostu pewności siebie i pozytywnej samooceny. Osoby kreatywne często poszukują nowych rozwiązań, z kolei umiejętność proponowania i prezentowania tychże rozwiązań może wpływać na rozwijanie pewności siebie i pozytywnej samooceny w kontekście postrzegania siebie jako profesjonalisty. Skuteczna komunikacja jest kluczowa w budowaniu relacji społecznych, wpływa jednocześnie na większą akceptację społeczną, co może pozytywnie oddziaływać na samoocenę. Dążenie do ustawicznego doskonalenia się może być motorem wzrostu samooceny, ponieważ jednostka rozwijająca się i zdobywająca nowe umiejętności doświadcza poczucia wyższych kompetencji i wartości osobistej. Ustalenia literaturowe wpłynęły na ostateczny kształt kwestionariusza. Ankieta zawierała 10 pytań dotyczących indywidualnej oceny własnych postaw, potrzeb oraz umiejętności, obejmujących: krytyczne myślenie, dyskusowanie, argumentowanie i kontrargumentowanie, kreatywność, proponowanie i prezentowanie własnych rozwiązań, komunikowanie się, potrzebę ustawicznego doskonalenia się, potrzebę indywidualnego oddziaływania na środowisko, potrzebę indywidualnej reakcji na zjawiska społeczne oraz potrzebę zaangażowania w życie lokalnej społeczności

Badani zaznaczali odpowiedzi na osi, zakładając, że: 0 oznacza postawę obojętną, brak potrzeby lub brak umiejętności, 10 oznacza postawę nieobojętną, silną potrzebę lub opanowanie danej umiejętności na poziomie bardzo wysokim. Maksymalna liczba punktów możliwych do uzyskania w ramach każdej ankiety wynosiła 100. Jak już zaznaczono, uczestnicy wypełniali ankietę na początku warsztatów (pre-test) oraz po ich zakończeniu (post-test).

Do analizy zgromadzonych danych empirycznych zastosowano test t-Studenta dla prób zależnych oraz metodę korelacji liniowej Pearsona. Szacowanie różnic w zależności od odpowiedzi przed i po warsztatach dotyczyło zmiennych, które przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Zmienne badane kwestionariuszem ankiety

Zmienna	Postawa / potrzeba / umiejętność
KRMY	Krytycznego myślenia
DYSK	Dyskutowania
AIKA	Argumentowania i kontrargumentowania
KREA	Kreatywności
PIPW	Proponowania i prezentowania własnych rozwiązań
KOMU	Komunikowania się
PUDS	Potrzeba ustawicznego doskonalenia się
PIOS	Potrzeba indywidualnego oddziaływania na środowisko
PIRS	Potrzeba indywidualnej reakcji na zjawiska społeczne
PZLS	Potrzeba zaangażowania w życie lokalnej społeczności

Źródło: opracowanie własne.

Na potrzeby badania przeprowadzono grupowanie analizowanych zmiennych, dzieląc je, na podstawie określonych kryteriów, na dwie kategorie (tab. 2).

- 1) zmienne pozwalające ocenić indywidualny poziom samooceny (SELF-ESTEEM);
- 2) zmienne wykorzystywane do identyfikacji potrzeb indywidualnego wpływu na zagadnienia zrównoważonego rozwoju (ESG).

Tabela 2. Podział zmiennych w kwestionariuszu ankiety

Grupa zmiennych	Zmienna
SELF-ESTEEM	KRMY, DYSK, AIKA, KREA, PIPW, KOMU, PUDS
ESG	PIOS, PIRS, PZLS

Źródło: opracowanie własne.

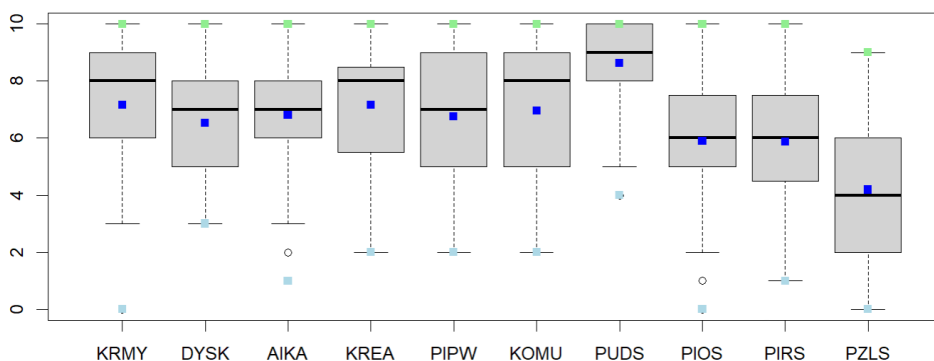
2.2. Wyniki i dyskusja

Wyniki badań empirycznych uzyskane w ramach pre- i post-testów zaprezentowano na wykresach 1 i 2. Poziomą kreską oznaczono mediany, punktem wewnątrz pudełka zaznaczone zostały wartości średnie, punkty na górze wykresu to maksymalne wartości odpowiedzi, punkty na dole wykresu to wartości minimalne.

Zarówno przed, jak i po warsztatach, wśród badanej próby znalazły się osoby, które oceniły swoje postawy, potrzeby i umiejętności na najwyższym z możliwych poziomów, czyli na poziomie 10. Wśród odpowiedzi udzielonych przed warsztatami, w próbie poddanej badaniu znalazły się osoby, które oceniły poziom swoich postaw, potrzeb i umiejętności w zakresie krytycznego myślenia (KRMY), potrzeby

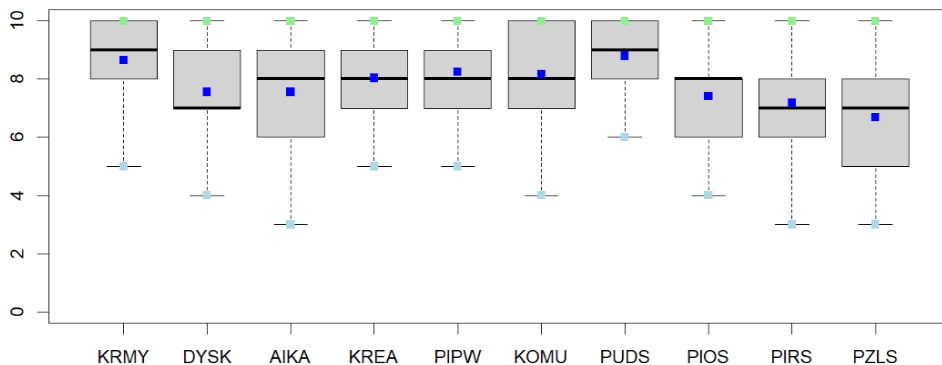
indywidualnego oddziaływania na środowisko (PIOS), a także potrzeby zaangażowania w życie lokalnej społeczności (PZLS) na poziomie 0. Wyniki badania wykazały, że po warsztatach żadna zmienna w próbie badawczej nie została oceniona na poziomie niższym niż 3.

Wykres 1. Wykres pudełkowy (tzw. ramka z wąsami) – wyniki ankiet pre-testów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

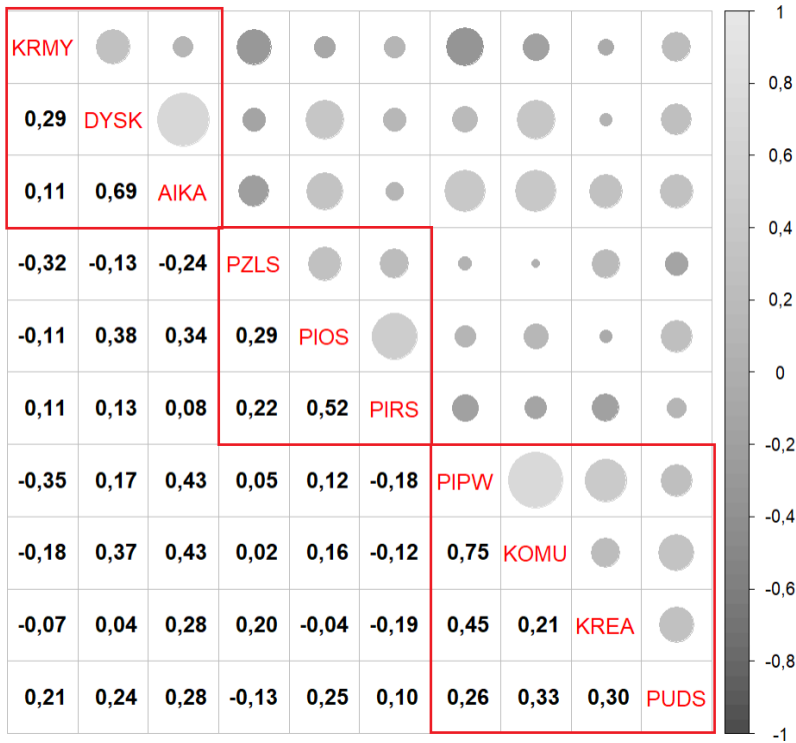
Wykres 2. Wykres pudełkowy (tzw. ramka z wąsami) – wyniki ankiet post-testów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Przeprowadzona analiza korelacji liniowej Pearsona dla zmiennych została przedstawiona na rysunkach 1 i 2. Silne korelacje dodatnie są zaznaczone jasnoszarym kolorem i oznaczone dużymi kółkami, natomiast silne korelacje ujemne są zaznaczone kolorem ciemnoszarym.

Rysunek 1. Współczynniki korelacji Pearsona
– zależności pomiędzy zmiennymi pre-test

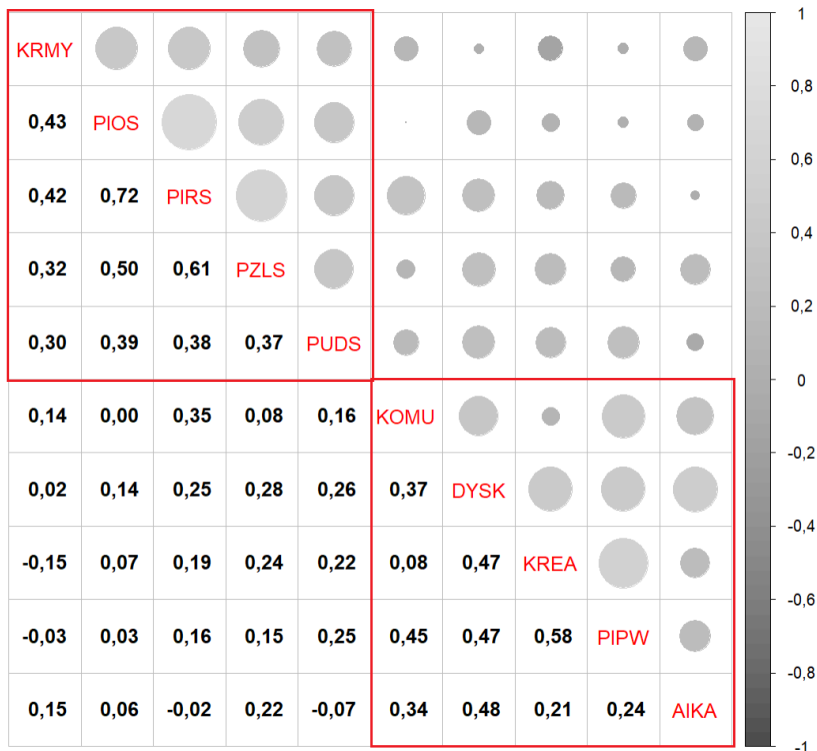

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W wyniku analizy korelacji dla pre-testu wyróżniono trzy grupy zmiennych skorelowanych ze sobą, wśród których osobną grupę stanowią zmienne zaliczane do kategorii ESG (PIOS, PIRS, PZLS). Jednocześnie porównując grupy zmiennych, zaobserwowano istotną statystycznie korelację między grupami SELF-ESTEEM i ESG. Przeprowadzono również szczegółową analizę korelacji w ramach całej grupy ESG (wszystkich zmiennych w tej kategorii) z poszczególnymi zmiennymi w grupie SELF-ESTEEM. Ujawniono istotną statystycznie dodatnią korelację między zmiennymi z grupy ESG a umiejętnością dyskusowania (DYSK), argumentowania i kontrargumentowania (AIKA), kreatywnością (KREA), potrzebą ustawicznego doskonalenia się (PUDS), oraz istotną statystycznie ujemną korelację krytycznego myślenia (KRMY) oraz argumentowania i kontrargumentowania (AIKA).

Warto zauważyć, że umiejętność argumentowania i kontrargumentowania (AIKA) w kontekście ESG wykazała istotną statystycznie ujemną korelację z potrzebą zaangażowania w życie lokalnej społeczności (PZLS) i istotną statystycznie dodatnią korelację z potrzebą indywidualnego oddziaływania na środowisko (PIOS). Umiejętności propagowania i prezentowania własnych rozwiązań (PIPW) oraz komunikowania się (KOMU) nie wykazały istotnych statystycznie korelacji z żadnymi zmiennymi w grupie ESG.

Rysunek 2. Współczynniki korelacji Pearsona – zależności pomiędzy zmiennymi post-test

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Dokonując analizy korelacji, na podstawie otrzymanych wyników w ramach post-test, zauważamy dwie grupy zmiennych silnie ze sobą skorelowanych. Ponadto nie występuje dla żadnej zmiennej istotna statystycznie korelacja ujemna, natomiast istotna statystycznie korelacja dodatnia występuje dla większej ilości zmiennych, niż miało to miejsce w ramach pre-testów. Zmienne zaliczone do kategorii ESG wykazują istotną statystycznie dodatnią korelację ze umiejętnością krytycznego myślenia (KRMY) oraz potrzebą ustawicznego doskonalenia się (PUDDS), podczas, gdy w badaniach w ramach pre-test umiejętność krytycznego myślenia (KRMY) była ujemnie skorelowana z potrzebą zaangażowania w życie lokalnej społeczności (PZLS). Analizując szczegółowo korelację wszystkich zmiennych z grupy ESG z poszczególnymi zmiennymi w grupie SELF-ESTEEM, ujawniono istotną statystycznie dodatnią korelację zmiennych z grupy ESG z wszystkimi zmiennymi z grupy SELF-ESTEEM, z wyjątkiem umiejętności proponowania i prezentowania własnych rozwiązań (PIPW). W przypadku umiejętności argumentowania i kontrargumentowania (AIKA) stwierdzono istotną statystycznie dodatnią korelację z potrzebą zaangażowania w życie lokalnej społeczności (PZLS), dla której w ramach pre-testów zidentyfikowano ujemną korelację, a także brak istotnej statystycznie korelacji z potrzebą

indywidualnego oddziaływania na środowisko (PIOS), pomimo tego, że w ramach pre-testów korelacja była dodatnia.

Wyniki testu t-Studenta dla poszczególnych zmiennych (tab. 3) sugerują istotne statystycznie różnice pomiędzy średnimi pre-testu a post-testu dla większości badanych umiejętności, z wyjątkiem argumentowania i kontrargumentowania (AIKA) oraz potrzebą ustawicznego doskonalenia się (PUDS), gdzie istotne różnice nie zostały zaobserwowane.

Tabela 3. Test t-Studenta dla średnich pre-testu i post-testu

Zmienna	Postawa/ potrzeba/ umiejętność	PRE-TEST		POST-TEST		t	p-war- tość
		Śred- nia (I)	Odch Std (I)	Śred- nia (II)	Odch Std (II)		
KRMY	Krytycznego myślenia	7,16	2,26	8,66	1,45	-3,11	0,00
DYSK	Dyskusowania	6,53	2,20	7,55	1,50	-2,13	0,02
AIKA	Argumentowania i kontrargumentowa- nia	6,81	2,21	7,55	1,78	-1,44	0,08
KREA	Kreatywności	7,16	2,11	8,03	1,55	-1,86	0,03
PIPW	Proponowania i prezentowania własnych rozwiązań	6,75	2,11	8,24	1,43	-3,26	0,00
KOMU	Komunikowania się	6,97	2,36	8,17	1,67	-2,31	0,01
PUDS	Potrzeba ustawicz- nego doskonalenia się	8,63	1,60	8,79	1,05	-0,49	0,31
PIOS	Potrzeba indywidual- nego oddziaływania na środowisko	5,91	2,35	7,41	1,72	-2,88	0,00
PIRS	Potrzeba indywidual- nej reakcji na zjawis- ka społeczne	5,88	2,34	7,17	1,79	-2,44	0,01
PZLS	Potrzeba zaangażo- wania w życie lokal- nej społeczności	4,19	2,39	6,69	2,16	-4,30	0,00

Uwaga: Wyniki testu porównującego dwie średnie. Testowana hipoteza dla testu **H₀**: średnia pre-test = średnia post-test; wobec hipotezy alternatywnej **H₁**: średnia pre-test < średnia post-test.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

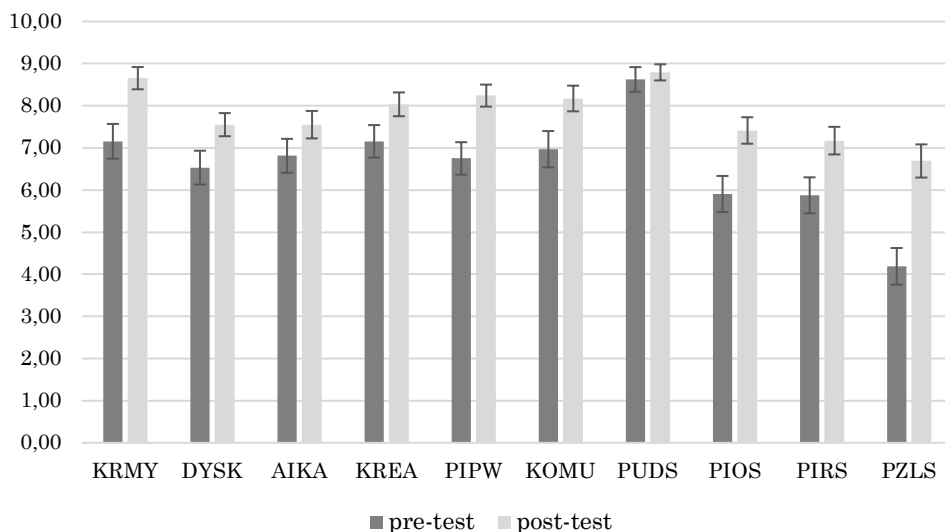
Wartości średnie wyników poszczególnych zmiennych dla pre-testu i post-testu (tab. 3) pozwalają na ich porównanie. Najniższą średnią spośród wyników ankiet pre-testu z grupy SELF-ESTEEM uzyskano dla umiejętności dyskusowania, tzn. zmiennej DYSK (6,53) a największą dla zmiennej PUDS, czyli potrzeby ustawicznego doskonalenia się (8,63). W przypadku post-testu w tej grupie najniżej ocenione

zostały umiejętności argumentowania i kontrargumentowania (AIKA) i dyskusowania (DYSK) – 7,55, a najwyżej, podobnie jak w przypadku pre-testu, zmienna PUDS (8,79).

Przed rozpoczęciem warsztatów oceny w grupie ESG były istotnie niższe, oscylując od 4,19 dla potrzeby zaangażowania w życie lokalnej społeczności (PZLS), przez 5,88 dla potrzeby indywidualnej reakcji na zjawiska społeczne (PIRS) do 5,91 dla potrzeby indywidualnego oddziaływania na środowisko (PIOS). Po zakończeniu warsztatów zaobserwowano znaczący wzrost ocen w tej grupie, osiągając poziomy 6,69 dla PZLS, 7,17 dla PIRS oraz 7,41 dla PIOS. Jednak nadal są one niższe niż oceny uzyskane w grupie SELF-ESTEEM.

Analizując wykres 3 przedstawiający wyniki średnich wartości pre-testu (ciemne kolumny) i post-testu (jasne kolumny) z uwzględnieniem słupków błędów (błąd standardowy średniej), możemy zauważyć istotne różnice między grupami zmiennych SELF-ESTEEM i ESG. Wszystkie średnie wartości w grupie ESG są wyższe po niż przed rozpoczęciem warsztatów, co wskazuje na istotne podniesienie poziomu kompetencji po ich zakończeniu. Zaznaczone na wykresie linie zostały użyte do oznaczenia minimalnych wartości standardowego błędu średniej, a ich małe wartości sugerują ograniczoną zmienność wokół średnich wartości, co wskazuje na stabilność uzyskanych wyników.

Wykres 3. Wyniki średnich wartości pre-testu (ciemne kolumny) i post-testu (jasne kolumny)

Uwaga: Jako słupki błędu podane zostały błędy standardowe średniej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Jako uzupełnienie analizy wyników warto dokładniej zbadać przyrosty względne, zestawione w tabeli 4. Przyrosty te zostały obliczone jako stosunek różnicy między wartościami po i przed warsztatami do wartości ocen pre-testu. Warto zaznaczyć,

że wszystkie zmienne charakteryzują się pozytywnymi zmianami. W grupie SELF-ESTEEM największym przyrostem wyróżniają się PIPW oraz KRMY, osiągając odpowiednio 22% i 21%. Przyrosty w grupie ESG mają zdecydowanie większe wartości, zwłaszcza dla zmiennej PZLS, gdzie przyrost wyniósł aż 60%.

Tabela 4. Przyrost względny wartości średnich dla pre-testu i post-testu

KRMY	DYSK	AIKA	KREA	PIPW	KOMU	PUDS	PIOS	PIRS	PZLS
0,21	0,16	0,11	0,12	0,22	0,17	0,02	0,26	0,22	0,60

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Wynik badania potwierdza osiągnięcie postawionego celu, a testowane hipotezy zostały zweryfikowane pozytywnie. Oddziaływanie na podniesienie samooceny wydaje się korzystnie wpływać na indywidualne zaangażowanie w zrównoważony rozwój, co podkreśla istotność tego aspektu w kontekście badanego obszaru.

Podsumowanie

W artykule postawiono istotne pytania badawcze dotyczące związku między samooceną a zaangażowaniem społecznym w kontekście zrównoważonego rozwoju (ESG) wśród osób związanych z rachunkowością. Odpowiadając na te pytania, pozytywnie zweryfikowano testowane hipotezy, potwierdzając korzystny wpływ wysokiego poziomu samooceny na indywidualne zaangażowanie w obszarze zrównoważonego rozwoju. Wyniki analizy statystycznej potwierdziły istotne różnice pomiędzy średnimi pre-testu a post-testu dla większości badanych postaw, potrzeb i umiejętności, co stanowi podstawę wnioskowania o pozytywnej weryfikacji hipotez. Dodatkowo, badanie potwierdziło istnienie związku między poziomem samooceny a zaangażowaniem społecznym w zrównoważony rozwój, wskazując na istotną korelację między tymi zmiennymi. Ponadto ustalono, że poziom samooceny istotnie wpływa na postawy i działania związane z ESG wśród przedstawicieli zawodów związanych z rachunkowością, co stanowi istotny wkład do zrozumienia mechanizmów kształtujących zaangażowanie.

Wyniki badania przedstawionego w artykule niosą istotne implikacje praktyczne dla obszarów społecznych i biznesowych. W szczególności, możliwe jest wykorzystanie otrzymanych wniosków w działaniach edukacyjnych, które mają na celu podniesienie poziomu świadomości społecznej w kwestii zrównoważonego rozwoju. Ponadto z badań wynika, że istnieje związek między poziomem samooceny a zaangażowaniem w zrównoważony rozwój. Ta zależność może być wykorzystana do projektowania programów szkoleniowych i informacyjnych.

Prezentowane wyniki badań – jak większość – nie są wolne od ograniczeń. Dobór pytań ankietowych oraz ich klasyfikacja do opisanych grup jest pewnym uproszczeniem, natomiast przyjęty sposób pomiaru zmiennych oraz szeroki kontekst analizy,

mogą nie uchwycić pełnej gamy czynników wpływających na zaangażowanie społeczne w zrównoważony rozwój.

Ze wskazanych ograniczeń można wnioskować o kierunkach dalszych badań, które, zdaniem autorek, w pierwszej kolejności powinny objąć dokładniejsze zrozumienie kontekstu samooceny wśród przedstawicieli zawodów związanych z rachunkowością. Warto przeprowadzić bardziej szczegółowe badania, uwzględniające różnorodność kontekstów zawodowych w rachunkowości i ich wpływ na zaangażowanie w zrównoważony rozwój. Z kolei badania longitudinalne oparte na studium przypadku pozwoliłyby uzyskać odpowiedź, jak ewoluują postawy i działania związane z ESG wśród przedstawicieli zawodów związanych z rachunkowością w dłuższej perspektywie czasowej. Monitorowanie zmian w czasie mogłoby dostarczyć kompleksowego obrazu wpływu zwiększenia samooceny na zaangażowanie w zrównoważony rozwój. Właściwe wydaje się również zbadanie, jak różne czynniki, takie jak edukacja, doświadczenie zawodowe czy specyfika branży, mogą wpływać na zaangażowanie społeczne i podejście do raportowania ESG. Równie istotne wydaje się przeanalizowanie, jak w obliczu dynamicznych zmian społecznych, legislacyjnych, gospodarczych i politycznych, przedstawiciele zawodów związanych z rachunkowością kształtują swoje podejście do ESG i jego raportowania w jednostkach gospodarczych. Identyfikacja strategii adaptacyjnych i reakcji na zmiany może dostarczyć ważnych wskazówek dla działań w obszarze zrównoważonego rozwoju.

Literatura

- Allen J.B., Ferrand J.L. (1999), *Environmental Locus of Control, Sympathy, and Proenvironmental Behavior: A Test of Geller's Actively Caring Hypothesis*, „Environment and Behavior”, 31 (3), s. 338–353; <https://doi.org/10.1177/00139169921972137>.
- Andrzejewski M., Chłapek K., Krajewska S. (2021), *Wiarygodność raportu niefinansowego wyzwaniem dla rachunkowości*, [w:] Andrzejewski M., Chłapek K., Krajewska S. (red.), *Wyzwania sprawozdawczości finansowej i niefinansowej*, Difin, Warszawa, s. 114–131.
- Bandura A. (1986), *Social Foundation of Thought and Action: A Social-cognitive View*, PrenticeHall, Englewood Cliffs, NJ.
- Baumeister R.F., Campbell J.D., Krueger J.I., Vohs K.D. (2003), *Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles?* „Psychological Science in the Public Interest”, 4 (1), s. 1–44; <https://doi.org/10.1111/1529-1006.01431>.
- Bolman L.G., Deal T.E. (2017), *Reframing organizations: Artistry, choice, and leadership*, Jossey-Bass, San Francisco.
- Brown J.D., Marshall M.A. (2001), *Self-esteem and emotion: Some thoughts about feelings*, „Personality and Social Psychology Bulletin”, 27, (5), s. 575–584; <https://doi.org/10.1177/0146167201275006>.
- Burzym E. (1983), *Problemy współczesnej ewolucji rachunkowości*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie” 179.
- Burzym E. (2008), *Společna funkcja rachunkowości*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 45 (101), s. 71, 85–86.
- Carnegie G.D., Parker L., Tsahuridu E. (2021), *It's 2020: what is accounting today?* „Australian Accounting Review”, 31 (1), s. 65–73; <https://doi.org/10.1111/auar.12325>.
- Chłapek K., Krajewska S., Jonas K. (2019), *Zrównoważony paradygmat kształcenia w szkole wyższej w kontekście sprawozdawczości zintegrowanej – z perspektywy nauczyciela*

- akademickiego, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 103 (159), s. 23–38; <https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.3073>.
- Czop K., Leszczyńska A. (2012), Poziom zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa a zaangażowanie organizacyjne pracowników, „Organizacja i Kierowanie”, 3 (152), s. 27–41.
- Guziana B., Dobers P. (2012), *How Sustainability Leaders Communicate Corporate Activities of Sustainable Development*, „Corporate Social Responsibility and Environmental Management”, 20, 4; <https://doi.org/10.1002/csr.1292>.
- Jarugowa A. (1986), *Rachunek kosztów w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Kollmuss A., Agyeman, J. (2002), *Mind the gap: why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior?*, „Environmental education research”, 8 (3), s. 239–260; <https://doi.org/10.1080/13504620220145401>.
- Kożuch M. (2020), *Znaczenie sprawozdawczości w budowaniu polityki ochrony środowiska przyrodniczego i strategii zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw*, [w:] Chłapek K., Krajewska S., Zieniuk P., *Ewolucja sprawozdawczości a potrzeby informacyjne interesariuszy*, Difin, Warszawa, s. 89–106.
- Krajewska S., Chłapek K., Guziana B. (2021), *Raportowanie niefinansowe w sektorze MŚP w aspekcie gospodarki obiegu zamkniętego*, [w:] Andrzejewski M., Chłapek K., Krajewska S. (red.), *Wyzwania sprawozdawczości finansowej i niefinansowej*, Difin, Warszawa, s. 151–169.
- Krasodomska J., Zarzycka E., Dobija D. (2022), *Czynniki determinujące raportowanie przez przedsiębiorstwa informacji o działaniach na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 46 (3), s. 99–118; <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.9599>.
- Kutani R.Ö., Mesci M., Övdür Z. (2011), *The Effects of Locus of Control on Learning Performance: A Case of an Academic Organization*, „Journal of Economic & Social Studies (JECOSS)”, 1 (2), s. 113–136; <https://doi.org/10.14706/JECOSS11125>.
- Kuzior A. (2014), *Dekada edukacji dla zrównoważonego rozwoju*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria: Organizacja i Zarządzanie”, 72 (1918), s. 87–100.
- Lane J., Lane A.M., Kyprianou A. (2004), *Self-efficacy, self-esteem and their impact on academic performance*, „Social Behavior and Personality: An International Journal”, 32 (3), s. 247–256; <https://doi.org/10.12224/sbp.2004.32.3.247>.
- Martyniuk O., Gostkowska-Drzewicka M. (2022), *Raportowanie informacji niefinansowych polskich firm rodzinnych i nierodzinnych. Analiza porównawcza*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 46 (4), s. 69–91; <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.1303>.
- Meinhold J.L., Malkus A.J. (2005), *Adolescent Environmental Behavior-Can Knowledge, Attitudes, and Self-Efficacy Make a Difference?*, „Environment and Behavior”, 37 (4), s. 511–532; <https://doi.org/10.1177/0013916504269665>.
- Mendlowitz E. (2017), *Chief Value Officer: Accountants Can Save the Planet*, „The CPA Journal”, 87 (7), s. 16–16.
- Mensah J. (2019), *Sustainable development: Meaning, history, principles, pillars, and implications for human action: Literature review*, „Cogent Social Sciences”, 5 (1), 1653531; <https://doi.org/10.1080/23311886.2019.1653531>.
- Micherda B. (2006), *Problemy wiarygodności sprawozdania finansowego*, Difin, Warszawa.
- Myers D.G. (2010), *Social Psychology*, McGraw Hill, New York.
- Nowak E. (2015), *Klasyfikacyjna funkcja rachunkowości*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 399, s. 373–382; <https://doi.org/10.15611/pn.2015.399.36>
- Rosenberg M., Schooler C., Schoenbach, C., Rosenberg F. (1995), *Global self-esteem and specific self-esteem: Different concepts, different outcomes*, „American Sociological Review”, 60 (1), s. 141–156; <https://doi.org/10.2307/2096350>.
- Rzepka S. (2023), *Nowe zadanie dla księgowych: raportowanie ESG*, „Rzeczpospolita”, 23.08, s. 5.

- Strelau J. red. (2000), *Psychologia. Podręcznik akademicki*, t. I, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- Szpitalak M., Polczyk R. (2015), *Samoocena, Geneza, struktura, funkcje i metody pomiaru*, Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Szycha A. (2022), *Rola wytycznych UNCTAD-ISAR w monitorowaniu realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju przez przedsiębiorstwa*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 46 (1), s. 67–99; <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.7989>.
- Wojciszke B. (2010), *Funkcje samooceny*, [w:] Kolańczyk A., Wojciszke B. (red.), *Motywacje umysłu*, Smak Słowa, Sopot, s. 111–126.
- Zyznarska-Dworczak B. (2022), *Sprawozdawczość finansowa i sprawozdawczość ESG w czasach niepewności*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 46 (4), s. 161–180; <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.1307>.

Źródła internetowe

- Agenda 2030, <https://www.un.org.pl/agenda-2030-rezolucja> (dostęp 20.03.2023).
- Carroll A.B. (1991), *The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders*, „Business Horizons”, 34 (4), s. 39–48; [https://doi.org/10.1016/0007-6813\(91\)90005-G](https://doi.org/10.1016/0007-6813(91)90005-G) (dostęp 14.10.2023).
- Dancey K. (2021), *Professional Accountants Leading Reporting and Assurance on Sustainability*, „International Federation of Accountants (IFAC)”, 26; <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/contributing-global-economy/discussion/professional-accountants-leading-reporting-and-assurance-sustainability> (dostęp 14.11.2023).
- Dyrektywa CSR (2022), Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32022L2464> (dostęp 14.03.2023).
- Global Risks Report (2023); <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2023/> (dostęp 20.03.2023).
- GPW (2023), *Wytyczne do raportowania ESG*; https://www.gpw.pl/pub/GPW/ESG/Wytyczne_do_raportowania_ESG.pdf (dostęp 9.11.2023).
- Harms P.D., Credé M. (2010), *Emotional Intelligence and Transformational and Transactional Leadership: A Meta-Analysis*, „Journal of Leadership & Organizational Studies”, 17 (1), s. 5–17; <https://doi.org/10.1177/1548051809350894> (dostęp 14.11.2023).
- Henschke J.A. (2010), *Bringing Together Personal Learning, Higher Education Institutional Elements, and Global Support for a Re-Oriented Focus on Lifelong Learning and Education*, [in:] Wang V. (ed.), *Encyclopedia for Using Technology in Adult and Career Education*, IGI Global, Hershey, PA; <https://www.umsl.edu/~henschkej/articles/adde-d-02-10/1.pdf> (dostęp 14.11.2023).
- IFAC (2003), *Towards Competent Professional Accountants*, <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/iep-2-towards-competent.pdf> (dostęp 24.11.2023).
- Ioannou I., Serafeim G. (2017). The consequences of mandatory corporate sustainability reporting. *Harvard Business School research working paper*, (11–100); <https://doi.org/10.2139/ssrn.1799589>, <https://ssrn.com/abstract=1799589> (dostęp 9.11.2023).
- ISAR, <https://isar.unctad.org/training-materials/> (dostęp 14.03.2023).
- Mazurowska M., Płoska R. (2022), *Sprawozdawcze i poza sprawozdawca komunikacja zewnętrzna w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu*, Centrum Myśli

- Strategicznym, Sopot; <https://fundacja.ms.pl/wp-content/uploads/2022/03/Sprawozdawcza-i-pozasprawozdawcza-komunikacja-zewnetrzna-wersja-elektroniczna.pdf> (dostęp 14.11.2023).
- Moć G., Badré B. (2022), *Will the Ukraine War Upend the Sustainability Agenda?*; <https://www.project-syndicate.org/commentary/ukraine-war-effect-on-net-zero-transition-esg-strategies-by-gilles-moec-and-bertrand-badre-2022-04/polish> (dostęp 5.03.2023).
- Paszkiewicz A., Silska-Gembka S. (2013), *Rola kompetencji miękkich w pracy księgowego – wyniki badań empirycznych* „Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów”, 130, s. 89–112; https://www.researchgate.net/profile/Sylwia-Silska-Gembka/publication/322104325_Rola_kompetencji_miekkich_w_pracy_ksiegowego-wyniki_badan_empirycznych/links/5a457d1ba6fdce1971a5d63/Rola-kompetencji-miekkich-w-pracy-ksiegowego-wyniki-badan-empirycznych.pdf (dostęp 8.11.2023).
- Shirazi F., Heidari S. (2019), *The Relationship Between Critical Thinking Skills and Learning Styles and Academic Achievement of Nursing Students*, „The Journal of Nursing Research”, vol. 27, no. 4, August; <https://doi.org/10.1097/jnr.0000000000000307>; <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6641090/> (dostęp 14.11.2023).
- Sursock A., Loukkola T., Gover A. (2015), *ESG Part 1: Are Universities Ready?* European University Association; <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=e87aedd09f13609999000e5d597e0641121981bd> (dostęp 10.03.2023).
- Tse N.S.L. (2023), *Eight Key Takeaways for the Accountancy Profession Facilitating Sustainable Development and Net Zero Transitions*; <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/developing-accountancy-profession/discussion/eight-key-takeaways-accountancy-profession-facilitating-sustainable-development-and-net-zero> (dostęp 14.11.2023).
- Ülger K. (2016), *The Relationship between Creative Thinking and Critical Thinking Skills of Students*, „Hacettepe University Journal of Education”; https://www.researchgate.net/publication/303327018_The_Relationship_between_Creative_Thinking_and_Critical_Thinking_Skills_of_Students, <https://doi.org/10.16986/HUJE.2016018493>, (dostęp 14.11.2023).
- Ülger K. (2020), *From perspective of bloom taxonomy relationship between students' critical and creative thinking*, „International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education”, 9 (2); <https://www.ijtase.net/index.php/ijtase/article/view/68> (dostęp 14.11.2023).
- UN, <https://www.un.org.pl/inne-materialy> (dostęp 14.03.2023).
- UNGC, <https://ungc.org.pl/strefa-wiedzy/> (dostęp 14.03.2023).
- Zhao L., Yang M.M., Wang Z., Michelson G. (2023), *Trends in the dynamic evolution of corporate social responsibility and leadership: A literature review and bibliometric analysis*, „Journal of Business Ethics”, 182 (1), s. 135–157; <https://doi.org/10.1007/s10551-022-05035-y> (dostęp 14.10.2023).

Finansowanie badań

Publikacja została sfinansowana ze środków subwencji przyznanej Uniwersytetowi Ekonomicznego w Krakowie w ramach Wsparcia Aktywności Publikacyjnej.